

verrijkt en verrijkt, staan van verre... ze kunnen niet helpen (vs. 10). De kooplieden, die van Babel rijk werden, staan van verre... ze kunnen niet helpen (vs. 15). De stuurlieden, die Babel met hun wereldverkeer hebben gediend, staan van verre... ze kunnen niet helpen (vs. 17). Weenen... maar van verre blijven staan. Is er groot armoedigheid?

Ja, weenen en — van verre staan, dat is vooral in den Bijbel de uitdrukking van de grootste hulpeloosheid. Want hij denkt hier aan een tegenstelling. Er is immers een Ander, die gewend heeft — ook over een stad. Dat was Christus Jezus. Doch Hij weent niet over de stad... uit de verte. „Als Hij nabij de stad kwam, weende Hij over haar". En dat weenen nabij de stad, wordt straks een weenen in de stad. Zijn tranen pleegt hij niet als machteloze ver van de stad der ellenden af, doch weenend gaat hij in de stad; op haar via dolorosa vallen de tranen, die zijn oogen schreien. Maar zijn bloed valt daarnevens. En weenend over de stad in de stad heeft hij door tranen en door bloed aan die stad behoudenis geboden.

Hier is dan ook de tegenstelling volkomen. Hier staat het weenen van de koningen der aarde, wier koninkrijk komt met uiterlijk gelaat, en wier tranen onvruchtbaar zijn, tegenover het weenen van den Koning in het rijk der hemelen, die als hij weent, ook zaait, bouwt, redt, doet.

Zoo zal wereldruïne de bloedige illustratie zijn van de waarachtigheid van de zuivere theologie, die sprak naar Gods Woord; het Woord, dat Jezus weenen en bloeden in het middelpunt plaatst van zijn gedachten.

Zoo ook wordt Babels ineenstorting de goddelijke bewijsvoering voor Golgotha. De machteloze smart, de vruchteloze tranen, die bij Babels ontbloote fundament geschiedt, het is alles theodicee; want waarom heeft Babel vergeefs God laten roepen, dat Golgotha de wereld overwint door de droefenis en dat Gods groote bouwoffer gebracht is, daar, waar het fundament van de stad Gods gelegd is onder het geween van den Zoon des menschen?

* * *

Wereld-ruïne...

Hoe die dingen zijn zullen en wanneer, de bijbel zegt er niets van. Niemand kan hieromtrent iets profeteeren; want de bijbel snijdt ook nu weer alle berekeningen af, als hij zegt, dat Babels ondergang niet een langzaam zich aftekenend proces is, doch een plotselinge ineenstorting, geheel onverwacht: een verwoesting, die „in één ure" (18e, 19e, 20e, 21e, 22e) over zijn schoonheid komt. Wij weten niet, wanneer.

En wij weten evenmin, waar Babel zal blinken en verzinken. De Babylonische wereldstad, — de een verwacht ze in het Westen, de ander ziet naar het revolutionaire Oosten, dat de halve maan uit de moskee, het kruis uit de kerken zal wegvagen, in Parijs de lichten dooven en Londen verzwellen zal. Die zoo droomt, hij „ziet Chinezenoogen loeren door de vensters van den Oeral. Indië wascht zijn kleederen voor het feest, dat op de komst is. Uit de steppen stijgt de rook op: het zijn de offers aan den nieuwen God" (19^e).

Maar voorzichtigheid leert zwijgen. Het eenige, wat uit den wir-war der tijden en de aanduiding der profetie ons telkens weer vasthoudt, zijn twee dingen.

* * *

Het eerste van die twee is de natuurlijkheid van het verloop der geschiedenis, zelfs in dit proces der wereldruïne. Want het verderf zal niet mechanisch van boven op Babel neerploffen, doch het leven, dat van beneden is, zal tenslotte tegen zichzelf verdeeld zijn. Immers, de op haar eind loopende wereldmacht (17^e), zal gedurende korten tijd (18^e), hoewel in het kritieke, laatste stadium der wereldgeschiedenis (17^e), zich concentreeren (17^e) onder de vrijwillig aanvaarde leiding van de antichristelijke macht (17^e), om den strijd te openen tegen de Babylonische wereldstad (17^e). Met andere woorden, enerzijds is Babels ondergang straf, vergelding, en daarom een acte van boven (18^e, 19^e, 20^e, 21^e), anderzijds is zij evenzeer een acte van beneden; niet mechanisch wordt het gericht opgelegd, maar organisch voltrekt het zich in en door den natuurlijke loop der dingen heen. De kracht der ontbinding zit bij de zondige wereld van binnen: deze is een huis, dat tegen zichzelf verdeeld is; en als de groote Dictator der Zonde, de Antichrist, verschijnt, dan zullen voor zijn monarchie moeten wijken allen, die den boven-toon hebben willen voeren. En dat zal nu Babels ondergang zijn, gezien van beneden. Niet maar tegen het Lam, maar ook tegen concurrerende machten, al staan ze op denzelfden bodem van zonde en menschevergoding, zal de Antichristelijke menscheid zich organiseren (17^e, 18^e, 19^e). Zoo zal die onderlinge oorlog de wereldruïne het meest „natuurlijke" ding doen zijn; al worden van boven fielen, toorn-schalen, met hun vreeselijken inhoud

van plagen en rampen boven de aarde omgekeerd en uitgestort (een voorstelling, die de gerichtsacte van boven naar beneden doet gaan, zie 15^e, 16^e, 17^e) toch wordt de verderving van Babel door de machten van beneden voltrokken; ook hier voltrekt zich dit geheim van alle wereldgeschiedenis: dat door het doen en laten der op zichzelf verantwoordelijke menscheid heen het besluit van God zich volvoert (17^e). Het vreeselijke van het gericht is zijn natuurlijkheid; Gods ontbindings-oordeel vervult zich slechts in menscheijke zelf-ontbinding. Geen „put" wordt door God geopend, of het graf is door wie er in neertuimelt zelf gegraven. De rook van Babels brand kringt op naar boven; de hemel ziet hem als uitwerking van de uitgestorte toorn-schaal; maar de brand is van beneden aangestoken (19^e, 18^e, 17^e).

God is geen tyran: Hij geeft ieder, wat hij wil. Hij legt niemand eenigen last op, dan alleen den last der eigen keuze. Hij doodt alleen wat dood is. Hij ruïneert slechts het huis, dat tegen zichzelf verdeeld was en niet meer kon bestaan. Oordeel, ook in het sociale leven, is alleen bevestiging van staat. Het trekt slechts consequenties en voert zoo tot volkomenheid der ontbinding, die eerst nog werd tegengehouden door de genade van dien God, op wien Babel vloekte.

* * *

En het tweede, dat naast de natuurlijkheid in het verloop der eeuwen opvalt, is de heilige ironie der geschiedenis. Eerst ziet zij uit naar den Oppermensch, die op de schouders van de massa staan, en straks op haar graf zijn wil tot leven vieren zal. De droom van Nietzsche neemt het hart der wereld. Daarna worden de feiten te machtig; inplaats van de schoonheid van het goddelijke, het oppermenschelijke, komt over de wereld de dreiging van het beestmenscheijke, dat is: het ondermenscheijke. En de mensche, die den Oppermensch niet baren kan, roept dan den medemensche op, om dien Onder-mensch te vernietigen, want de normale houding van dien onder-mensch is, instinctmatig en natuurlijk, die van opstand tegen de beschaving (19^e). En tegen den tijd, waarop de wereld den tempel der menschevergoding had willen oprichten voor den Oppermensch, staat zij, verbleekend bij het weerlicht der revolutie, waggelend op en roept op tot den strijd tegen den chaos (20^e) — en ze had willen zingen van den kosmos...

Maar groot en evenwichtig is de profetie der Apokalyps: het systeem is daar immers ook in? Zij leert de komst van den Oppermensch, maar hij zal niet de kroon der beschaving zijn, doch haar bastaardzoon. De bijbel ziet den schijntriumf in Babel van het oppermenschelijke op het ondermenscheijke: blinkende anti-goddelijke cultuur, lichtende anti-christelijke wonderen! Maar deze schijnende wonderen zijn niet anders dan wonderen van schijn, wonderen en tekenen zijn ze van de leugen, in de laatste dagen. En daarom zal God over Babels ruïne donderen, dat de Oppermensch der zonde niet den onder-mensch had te verwijten, dat deze opstand pleegde tegen de beschaving, omdat God en tegen den Babylonischen Oppermensch, den Antichrist, en tegen den geblaketen onder-mensch, die den wijn hem schenkt, deze groote aanklacht heeft, dat zij beiden de beschaving hebben vermoord door de weigering der bekeering.

De groote stad Babylon... daar is het boven-menschelijke.

Zij is geworden een woonstede der duivelen, een bewaarplaats van alle onreine geesten en een bewaarplaats van alle onrein en hatelijk gevogelte... daar is het ondermenscheijke (18^e).

Want God bouwt paleizen uit hutten, omdat Hij ze beide laat opgaan in den tempel. Maar de duivel ruïneert: zonde is ruïne, wereldruïne.

Babels kinderen zijn de endemonisten der laatste dagen.

Welnu: de endemonist zoekt den lust.

Maar hij vindt... tranen (19^e).

Tranen....

K. S.

¹⁷) Lothrop Stoddard, a. w., 24.

¹⁸) Stoddard, a. w., 128 v., 139 v.

¹⁹) Max Scheler, Moralia (Schriften zur Soziologie und Weltanschauungslehre), Leipzig, Der Neue Geist, 1923, S. 102.

LITERATUUR EN KUNST.

Tentoonstelling van portretten — Stedelijk Museum.

Belangrijk is deze tentoonstelling door het overzichtelijke van de verschillende richtingen in de schilderkunst van de laatste 50 jaren, ook al is zij in dat opzicht niet volledig. Verder schijnt het aantrekkelijk, kennis te maken met de contereitsels van de schilders zelf, wier producten wij gewoon zijn te aanschouwen. Zij geven dikwijls een verduidelijking van den geest, dien zij legden in hun werk.

Allereerst is vertegenwoordigd de tijd van de romantiek met breeden zwier en Arkadisch sentiment; dan het min of meer burgerlijk gestyleerd klassicisme.

De realistische periode geeft een schoon geschilderd portret van Courbet; dan volgt het stemmingsimpressionisme van Josef Israëls met ver-

schillende belangrijke stukken en de breede kring der Hagenaars; verwant hiernede is de Amsterdamsche school van Breitner met dieper kleurengamma.

Ten slotte volgen de modernen, als men wil de expressionisten, de meer verinnerlijkten.

Mankes, schuchter, schier angstig, maar toch klaar; Toorop, echter niet in zijn eigen lijnen pieuzen stijl. Van Gogh, dwingend boeiend in het zelfportret van zijn laatste tijd; de zelfvertering, maar bedwongen in logische bezinning als het Heracleitisch vuur niet zonder rhythmische logiek. De verven laaien in strepende vlammen op; hoe schoon in de belijning echter is de partij geschilderd, waar de duim het palet vasthoudt.

Bij Van Gogh sluit zich aan Piet van Wijnngaert, in zuivere sterke kleuren, die fonkelen als de schoongemaakte Frans Halsen.

Eindelijk Jan Sluijters met het breede palet in de hand, waarvan de kleuren zich schijnen uit te storten over zijn doek. Het geheel is tegelijk satyriek en Bacchantisch. De bloemen, als accompagnement van deze stemming, zijn misschien het mooist en het gevoeligst geschilderd. De geheele opvatting kon geestelijk dieper en sterker zijn om verantwoord te wezen.

Voor wie belangstelt in onze schilderkunst, is deze tentoonstelling ten zeerste waard, bezocht te worden.

Alice Nahon.

Een gift, die ik dezer dagen in vriendelijken dank ontving voor Alice Nahon (door bemiddeling van den heer G. 't H. te M., f12, waarvan f5 uit de nalatenschap van den letterk. kring „Nic. Beets" en f7 bijeenverzameld onder vrienden en kennissen), brengt mij in herinnering, dat ik nog altijd eenige nadere mededeeling omtrent de jonge Vlaamsche dichteres schuldig ben.

Ten einde m'n belofte in te lossen kan ik niet beter doen, dan enkele fragmenten hier over te nemen uit brieven, die ik van haar ontving.

Omtrent haar leven schrijft ze het volgende:

„Ik genoot lager onderwijs op eene dorps-school, dicht bij Antwerpen. Daarna bezocht ik twee jaar een landbouw-huishoudschool. Toen ik die school verliet, was ik bijna 17 jaar. Ik werd toen verpleegster in 't publieke ziekenhuis te Antwerpen. Ik kende noch goed Fransch, noch goed Vlaamsch, zooals dat gewoonlijk 't geval is in de Fransch-Belgische opvoeding. Twee jaren en half bleef ik verpleegster, toen werd ik ziek; de dienst was te zwaar voor mij. Ik werd door de stad Antwerpen in een Sanatorium geplaatst, waar ik het allosbehalve goed had. Zes jaar verbleef ik aldaar, zonder vooruitgang in mijn gezondheidstoestand te bemerken. Ik had een eenvoudigen dorpsdokter, die tweemaal per week het Sanatorium bezocht. Hij behandelde mij als een tuberculose-patiënte en beweerde ook al dien langen tijd, dat ik die ziekte had. Ik dacht immer, dat ik gauw sterven zou, en de zusters, die mij verzorgden, dachten zulks ook. beïnvloed door den dokter. Daarom was mij alle initiatief tot leeren en me ontwikkelen ontnomen; ik las niet, schreef alleen de enkele gedichtjes, die u kent, en verloorde verder mijn tijd in wanhopige gepeinzen.

Op zekeren dag echter sprak men mij van een Zwitsersche dokter, die de taring genezen kon en ik wilde naar hem toe. Maar ik had financieel de middelen niet. Door hulp van eenige vrienden van mijn verzen, want ik zelf kende geene menschen buiten het Sanatorium, mocht ik naar Lucerne vertrekken. Daar gekomen, bestadigde de dokter, dat ik geene tuberculose had! Stel u mijne verbazing voor, na zes jaar gasthuisleven. Ik moest naar 't Zuiden vertrekken en deed zulks, maar na eenige maanden verblijf in Frankrijk voelde ik me wel beter, maar wist toch ook, dat mijne ziekte daar niet genezen zou. (De Zwitsersche dokter had bij mij bronchite chronique geconstateerd). Een Hollandsche geneesheer wou me toen in zijne behandeling nemen en ik vertrok vol moed naar Holland. Na onderzoek stelde hij ook vast: geene tuberculose, alleen eene zeer ver gevorderde, ingewortelde bronchitis, die over heel het gestel haren invloed deed gelden. Ik moest baden nemen en vertrok naar eene kleine badplaats, Mondorf in Luxemburg.

Dat ook hielp niet. Ik had daarna nog twee dokters, die me een onmenscheijke levenswijze voorschreven en me op voorhand reeds deden begrijpen, dat ze van hun eigen handeling niet zeker waren. Toen schreef mij een vriendinnetje vanuit België (Maaseyk), dat ik bij haar mocht komen wonen aan voordeliger voorwaarden dan in andere pensions en daar mijn steungeld geschonken was, nam ik zulks aan. Het was daar een hotel en café, met zeer oppervlakkige menschen en ik voelde mij daar alle dagen armer worden inplaats van m'n ziele- en goestesleven te kunnen verheffen; wat ik zoo broodnoodig had. Daarom ben ik weer vertrokken, naar Ronheide, waar ik ernstig onderzocht ben met X-stralen. „De dok-

¹⁹) Aldus de dichter Peter Orzesjyn, aangehaald in Lothrop Stoddard, In Opstand tegen de Beschaving. De Bedreiging van den Onder-Mensch. Geantworpt door de bewerking van Dr. C. Easton. Den Haag, H. P. Loepold, 1924, bl. 192.

²⁰) Men moet in 1718 niet vertalen: in één ure, maar: gedurende één ure: slechts voor korten tijd.

ter bev
schreev
geheel
maar d
nuttelo
zeer ee
is het

In een v
droeve lusc

De dok
maar za
die beh
naar B
ziek
hoed
lewee
ingrijpe

Ik bl
tussche
zulks v
stand

Zoo verte

eenvoudig
kwaad, Vo
H. C. Canne
in „Morks

men een vr
die in de b
beter doet

Niet onne
jaar Alice 2
als ze schrij

„eenige
lees ik
die in i
stellen.

verre v

Meer dan
maar, als e
heeft, hoop

We konn
staande te

UIT 1

Amerik
lang van M
zijn acht-en

oplage van
korten tijd

gelijk aan di
in het belap
rika. Deze

zorgd. Zij l
„De Wachte

steeds goed
van de Chri

eenigde Sta
vier bladen

verre te ve
en weekbla

voor onze d
aard, om h

laatste num
Leader" las

even wil wi
voor onder l

taal, waar
ik de vorig

en van de
dat onze es

taal vroeger
het Amerika

het mij wens
Hoogleraren

geschreven
overgezet,

heel het Am
de Engelsch

voorrecht ac
haus over

„Gods Woo
Engelsch, li

vertaald. In
zouden zij i

verwanten,

In „The
gegeven vi

Hospers l
geopend an

het histo
haal van

gedocumente
karakter, ha

haal uit G
Amerika va

evolutie aan
niet daarbij

In de be
wij ook gr

rea, te gev
Hepp.